

September 2017

nr. 69

Pauluse Kiri

Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku Tartu Pauluse koguduse kuukiri.

Kas Soome arhitektuuri-preemia võib tulla Eestisse?

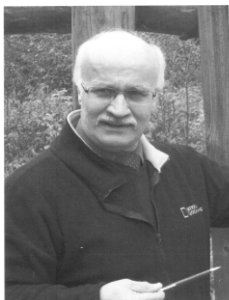
Tartu Pauluse kirik on valitud **Finlandia arhitektuuripreemia nelja finalist** hulka. **Preemia saaja selgub 2. oktoobril Helsingis.**

Lisaks Pauluse kirikule on finalistide seas Helsingi Aalto-ülikooli Harald Herlini õppekeskus, Helsingi linna-teater ja Roihuvuori algkool. Kõik neli on ehitatud Soome iseseisvusajal

ning nüüd põhjalikult renoveeritud.

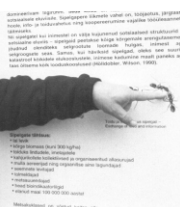
Soome Arhitektide Liit SAFA jagab preemiaid rahvusvahelisel arhitektuuripäeval 2. oktoobril 2017.

Preemia mõte on tõsta loomingulise ja kõrgetasemelise arhitektuuri mainet, tuua esile arhitektuuri kultuurilisi väärtusi ja heaolu tõstvat tähendust.

Ants-Johannes Martin

(21. VIII 1946 – 25. VI 2017)

Ajast igavikku on kutsutud koguduse nõukogu liige ja võõrmünder Ants-Johannes Martin.

Ants sündis Virumaal Mäetaguse vallas, tuli 1966 Tartu ülikooli bioloogiat ja zooloogiat õppima ning pühendus seejärel kogu eluks õppe- ja teadustööle. Aastakümneid töötas ta Teaduste Akadeemia Zooloogia ja Botaanika Instituudis ning Eesti Maaülikoolis. Ta oli üks Akste metsakuklaste looduskaitseala ja

uurimisbaasi loojaid. Talle meeldis jagada oma teadmisi sipelgate elust.

Ants Martin ristiti 1. oktoobril 1946. a. Iisaku koguduses. Leeris käis ta 1992. aastal Tartu Pauluse kirikus. Alates 2001. aastast oli ta koguduse nõukogu liige ja aastatel 2005 – 2017 juhatuse liige. 1. oktoobril 2006 seati ta võõrmündri ametisse, milliseid ülesandeid täitis ta viimati käesoleva aasta 9. aprillil.

Issand ütleb: „Sa oled olnud ustav pisku üle, ma panen su palju üle!”

(Mt 25,21)

Ants Martini ülesandeid Pauluse koguduse nõukogu liikmena täidab edaspidi Helvi Teigar.

Pauluse noortepäevad kutsuvad taas

29. septembrist 1. oktoobrini on kõik noored oodatud Pauluse päevadele. Laupäeva õhtul kell 19 esineb kirikus Soome kristlik pop-punk-bänd Park 7. Lisaks on noortepäevade kavas laulud, mängud, palvused, piibliõpe ja tege-vused õues. Osavõtjate majutus on korraldatud kiriku rõdudel. Vajalik on eelnev registreerumine.

Lähem info:

<http://tartupauluse.ee/paulusepaevad>

Timo Švedko lõpetas EELK Usuteaduse Instituudi

19. juunil sai EELK Usuteaduse Instituudis lõpudiplomi teiste seas meie koguduse liige Timo Švedko.

Timo Švedko (30) ristiti ja leeritati Tartu Pauluse koguduses 2011. aasta maikuu ning samal suvel laulatati ta Silvi Švedkoga. 2012. aasta jaanuaris asus Timo õppima usuteadust ning alates juulikuust 2012 on ta kaasa teeninud jumalateenistustel.

Paralleelselt õpingutega Usuteaduse Instituudis on Timo töötanud Pauluse lastehoius. Samal ajal on tema perre sündinud kolm tütart.

Intervjuu Timo Švedkoga ilmus „Pauluse Kirjas” märtsikuus 2013. a.

Petserimaa lippude pühitsemine

14. juunil pühitses piiskop Joel Luhamets küüditamise mälestuspäeva jumalateenistusel Tartu Pauluse kirikus kaks Petseri maakonna lippu: Tartu Rahu Põlistamise Seltsi ja mälestusfond „Ristideta hauad“ jaoks.

Ellen Lätt: tänu Jumalale

Koguduse vanim liige, 104-aastane Ellen Lätt vaatab tagasi pikale elule.

Rääkige palun tutvustuseks oma perest ja lapsepõlvest!

Sündisin Väike-Maarjas 1913. aastal, vana kalendri järgi 16 veebruaril, uue kalendri järgi 1. märtsil. Minu isa Gustav Rosenberg oli Väike-Maarja Kaubatarvitajate Ühisuse (endine ETK, nüüdne COOP) juhataja ning tema tööajal loodi küladesse veel kolm harukauplust. Mu ema Liisa töötas sama ühisuse kaupluses müüjana, vahepeal oli ka kodus. Aga kui isa 1925. aastal tiisikusse suri, jäi ta muidugi täielikult tööle. Isaga oli mul väga hea ja lähedane suhe. Siiani on mees paljud ühised käigud koos isaga. Isa suri, kui olin 12-aastane ja temast tundsin suurt puudust. Mul oli ka kuus aastat noorem vend, kes põgenes Teise Maailmasõja ajal Eestist ja elas Kanadas, kus praegu elab veel ta pojapoeg. Vend elas samuti vanaks, üle 90-aastaseks. Üldse on see vanaks elamine meil kombeks – minu ema elas 90-aastaseks ja vanavanaisa ka 90-aastaseks ja üks tädidest 100-aastaseks. Nüüdseks olen mina nad kõik ületanud. Ei ole ma eriliselt oma tervise eest hoolitsenud, olen olnud lihtsalt selline vaikne tööinimene.

Rääkige palun oma kooliteest!

Mina läksin Koonu-Ärina algkooli, mis oli umbes 2 kilomeetri kaugusel Väike-Maarjast. Sel koolil oli väga hea kuulsus ja kord. Mulle meeldis koolis käia. Juba algkoolis otsustasin ma, et hakkam tulevikus õpetajaks ja olin selles täiesti kindel. Koolis mul raskusi ei olnud ja kaasõpilastega ei olnud mul tüliasi. Ühel aastal oli meie eesti keele õpetajaks noor Villem Altoa, hilisem eesti keele professor Tartu ülikoolis.

Kui ma külakooli lõpetasin, siis õppisin edasi Väike-Maarja kõrgemas algkoolis. Seal meeldis mulle isegi veel rohkem. Seal oli rohkem õpetajaid ja õpilasi. Eriti meeldisid mulle matemaatika ja eesti keel. Mis mul eriti hästi ei õnnestunud, oli joonistamine ja käsitöö. Enne kooli lõpetamist suri isa ja see oli mulle väga rõhuv. Koolis ma seda välja ei

näidanud, kuid igal laupäeval pärast kooli läksin koju surnuaia kaudu. Käisin isa haua juures ja rääkisin isale, mis minuga nädala jooksul oli juhtunud.

Pärast algkooli lõpetamist otsustasin edasi õppida Rakvere Õpetajate Seminaris, et saada keskhariidus ja õpetajakutse. Seminaris tuli õppida kuus aastat ja viimased aastad olid täielikult pühendatud õpetajatööks ettevalmistusele. Meie seminari direktor hr. Raam oli hilisema tuntud kunstiteadlase Villem Raami isa. Villem Raam oli ka mu koolivend.

Sellesse seminari oli suur tung, aga tänu meie Väike-Maarja kooli heale ettevalmistusele võeti meid kõik kolm, kes me sellest koolist seminari astuda soovisime, vastu. Seminaris hakkas mulle muusika meeldima. Seal sai õppida nii klaverit kui viiulit ja muidugi oli tugev noodiõpetus.

Kuhu te tööle asusite?

19-aastaselt, 1932. aastal, lõpetasin kiitusega Rakvere Õpetajate Seminari. Siis aga selgus, et õpetajatest oli Eestis üleküllus ja sel aastal ei lubatud alla 20-aastaseid õpetajakandidaate üldse tööle võtta. Et mitte

olen nii kauda elanud

jääda ema juurde priileivasööjaks, läksin Viljandimaale koduõpetajaks perre, kus oli kaks väikest last. Neid ma siis talve jooksul kõikides ainetes õpetasin. Ja kevadel andsid nad kohaliku kooli juures 1. klassi lõpueksami, mis läks hästi. Suveks tulin tagasi koju. 1933. aasta sügisel määras mind haridusosakond õpetajaks Püssi algkooli, kus mulle suur koormus anti ja mul oli võrdlemisi raske. Järgmisel aastal paigutati mind edasi Sonda kooli, sest Sondas oli vaja naisõpetajat ja Püssis omakorda meesõpetajat. Sondas oli aga hoopis parem – õhkkond oli hea ning direktor suurepärane. Seal tundsin, et õpetaja töö on täitsa tore. Seal õpetasin kõiki aineid, isegi muusikat. Sellest koolist jäid mulle väga head mälestused. Sondas töötasin kokku seitse aastat.

Jõudis kätte 1941. aasta. Olin tegele- nud naiskodukaitsega ja kodutütarde õpetamisega. 1940. aasta sündmuste tõttu, et mul on riskantne Sonda kooli edasi jääda. Mind kutsuti tööle Porkuni kurtide laste kooli, mis jäi võimumeeste silme alt kuidagi väljapoole ja see neid ei huvitanud. Porkuni oli mu emakodust vaid kaheksa kilomeetri kaugusel. Seal oli võrdlemisi rahulik. Esialgu oli kurtide laste õpetamine väga raske, hiljem hakkas see mulle meeldima. Porkunis töötasin kurtide õpetajana kuni pensionilejäämiseni 1972. a.

Kus ja millal Te abiellusite?

Porkunis abiellusin ma 1942. aastal kohaliku noormehega, kelle nimi oli Kahru Lätt. Ta oli kaitseliitlane ja alguses õnnestus tal seetõttu pääseda Saksa sõjaväkke võtmisest. Pärast abiellumist sündis meie ainus laps, Kaja. Kuid sakslaste taganedes võeti ka Kahru 1944. a sundkorras kaasa ja nad taganesid Saksamaale ning see oli talle õnneks, ta jäi ellu, erinevalt sellest, kui ta oleks siia jäänud. Siis soovisin minagi koos ema, tütre ja mõnede sugulastega 1944. aastal Eestist üle mere lahkuda. Tädi mees sai riigimõisast hobuse ja hakkasime Lääne-Eesti poole minema. Kuid hobusega liikumine ei olnud muidugi nii kiire kui motoriseeritud sõjaväe liikumine. Ja ühel ööl mööduski

meist nõukogude sõjavägi ning see- järel tuli meil koju tagasi pöörduda. Abikaasa läks Saksamaalt esimesel võimalusel edasi Inglismaale. Inglis- maal abiellus ta uuesti, kuna ta ju ei teadnud, et mina elan. Nii nagu minagi ei teadnud, et tema veel elab. Tema teine naine oli ka eestlane. Sellest abielust sündis neil poeg. Tema naisel oli esimesest abielust ka poeg, kelle nad samuti koos üles kasvasid. Inglismaal levisid kuuldused, et Kanadas on paremad teenimis- ja eluvõimalused. Seetõttu suundusid nad edasi Kanadasse.

Pärast Stalini surma sai Kahru oma teiste sugulaste kaudu teada, et mina elan ja siis kirjutas ta mulle. Meie kirjavahetus kestis palju aastaid. Kahru elas Kanadas 86-aastaseks, see ka üsna vanaks.

Kuidas teie elu Porkunis läks?

Töötasin kurtide laste õpetajana. Õpetasin lastele kõike alates hääli- kute hääldamisest ning sõnade moodustamisest kuni loodusloo, geograafia ja matemaatikani. Mulle sattusid heade eeldustega lapsed. Internaatkoolis olid lapsed oma vanematest eemal ja just esimeste klasside lapsed hoidsid mind väga. Sain kooli poolt elamiseks ühe toa, pärast abiellumist väikese korteri ning pärast lapse sündimist natuke suurema korteri. Korteri juures oli aiamaa, millest oli suur abi ellu- jäämisel, sest sõjajärgselt oli ju toiduainetega väga kitsas. Põllul eraldati igale õpetajale paar vagu kartulite kasvatamiseks ning mõnel aastal ka väike viljapõld, et pidada siga, sest liha oli sõjajärgsel ajal erakordselt keeruline saada.

Porkunis kasvasin meie tüdrit Kaja. Koolis läks tal väga hästi, paremini kui minul. Pärast ülikooli lõpetamist sai ta Tartus ülikooli arvutuskeskuses tööd. Seal tutvus ta oma abikaasaga. Mul on üks lapselaps ja viis lapse- lapse-last. Uudo oli mulle hea ja sõbralik väimees.

Porkuni koolis töötasin pensionile jäämiseni 1972. aastal. Nüüdseks olen pensionil juba kauem olnud kui tööl käinud. Õpilased on käinud mind vaatamas iga viie aasta tagant ja

viimati, kui ma 100-aastaseks sain.

Millal ja kus Teid ristiti ja kuidas on olnud Teie tee kiriku juurde?

Mõni nädal pärast mu ilmaletulekut ristis mind meie suures toas Väike- Maarja koguduse pastor Paul Eberhard (1865 – 1929). Olin ehitud valge pika ristimisrüüga ja mütsikesega, millel olid roosast paelast lehvikesed kaunistuseks. Auväärsest, mustas talaaris ja sama värvi baretis pastorist ei pidanud ma midagi, karjusin kogu ta kõne vältel nagu jõudsin. Hakkasid varrulised laulma, jäin vait ja kuula- sin kui kukupai. Lauldi: „Suureks kasva, vagaks saa!“. Siis kasteti mu laupa Isa, Poja ja Püha vaimu nimel kolm korda veega kiriku hõbedasest ristimisvaagnast.

Jõulude ajal käisime kirikus terve perega. Jõuluõhtuse kiriku pühalik küünlasära, kuused altari kõrval, pidulik hõng vanade võlvide all võlusid meid. Ja suure altaripildi Jeesus astus meie poole... Salaja leidsin võimaluse surnuaial käia ja isa ristile toetudes talle oma maistest rõõmudest ja muredest jutustada ning mõelda, kui lähedal ta Jumalale on. Hetkeks tekkis tunne, et ta näeb oma tüdrit siin vaikselt hämarduvas surnu- aias ja saadab mulle jõulutervitusi.

Ema käis sagedamini kirikus. Vähe- malt kord aastas käisid isa ja ema koos armulaual. Isal oli kombeks ka kirikuid vaatamas käia ja neid mulle näidata. Väike-Maarja kirikus oli ilus altaripilt, lisaks paar-kolm ilusat maali ning enne Teist Maailmasõda ka väga ilusad vitraažaknad teemal „Jeesus õpetab lapsukesi“.

Leeris käisin Väike-Maarja kirikus 1932. aastal. Olime ka hiljem emaga Väike-Maarja koguduse liikmed. Kui seminaris õppisin, oli meil väga hea usuõpetuse õpetaja, Rakvere Kolm- ainu koguduse pastor Egon Pallon (1894 – 1968), kes sidus oma õpetuse alati kaasaegse eluga, seetõttu haakus see meile hästi.

1972. aastal, kui pensionile jäin, kolisin Tartusse. Kui Eesti aeg tuli, hakkas mu väimees Uudo Pragi kirikus käima. Ta vajas seda ja see oli talle tähtis. Astus 1990. aastal Pauluse koguduse liikmeks ning

aastal 1997. seati seal vöormündri ametisse. Mina tulin Väike-Maarja kogudusest Pauluse kogudusse 1997.a. üle seetõttu, et Tartus elasin ja Uudo Pauluse kirikus käis.

Kuidas olete oma pika elu jooksul kogenud Jumala abi ja hoidmist?

Ühe loo võin küll rääkida. See oli Teise Maailmasõja ajal, kui juuksur oli Rakverest välja kolinud maale ühte talumajja. Istusin seal juuksuris ja mul peas olid elektrilokirullid ning kuulsime kuidas äike muristas ja järjest lähemale jõudis. Järsku löi välk maja kõrval olnud elektriposti sisse ning see välgulöök läbis nende

lokirullide tõttu ka minu keha. Kogusin ja ka teised nägid, kuidas mind tõsteti selle löögi tõttu juuksuritoolist üles ja siis langesin põrandale. Mind viidi ruttu majast välja ning pandi õue murule maha, et mind niioelda ära maandada. Imekombel jäin ma ellu ja täitsa terveks, nii et pärast sõitsin veel tuldud teed 7 kilomeetrit jalgrattaga koju tagasi. Ma tänan Jumalat, et Ta mind nii pika elu on hoidnud ja mulle on häid kaaslasi eluteele andnud.

Kas oskate nimetada mõnda Piibli kirjakohta, mis Teile eriti meeldib?

Mulle on juba kuuendast eluaastast alates väga meeldinud ja südame-

lähedane Jeesuse sünnilugu Luuka Evangeeliumi 2 peatükist „Ta tõi ilmale oma esimese poja ning mähkis ta mähkmetesse ja asetaski sõime, sest nende jaoks polnud majas kohta. Karjased olid seal paigus õitsil ja valvasid öösel oma karja. Issanda ingel seisatas nende juures ja Issanda kirkus säras nende ümber ja nad kartsid üliväga. Aga ingel ütles neile: „Ärge kartke! Sest vaata, ma kuulutan teile suurt rõõmu, mis saab osaks kogu rahvale, et teile on täna sündinud Taaveti linnas Päästja, kes on Issand Kristus“.

Küsimusi esitas Fred Raju

Jumalateenistused

10. sept kell 10.

17. sept kell 10.

24. sept kell 10 peajumalateenistus. kell 12 laste- ja perede jumalateenistus.

1. okt kell 10. Pauluse kiriku 100. aastapäev. Jutlustab Tallinna Jaani abiõpetaja dr theol Arne Hiob.

Jumalateenistuste ajal on kirikus avatud lastele **mängutuba**.

Pühapäevakool

Pühapäevakooli avajumalateenistus on 24. septembril kell 12.00. Sobivasse rühma saad end kirja panna koguduse kantseleis (7 420 258) või e-posti teel <tartu.pauluse@eelk.ee>. Kirjuta palun oma nimi, sünniaeg, telefon(id), klass koolis, kui käid, ja rühm, kuhu tuled.

Esimesed tunnid on 30. septembril. Kõik tunnid algavad kell 11.00:

2–4 aastased (Kirsika Berit Reino)

5–6 aastased (Aino-Liisa Petolai)

I–II klass (Annely Tubin)

III–V klass (Anu Seppa)

VI–VIII klass (Katrin Luhamets)

30. septembril kell 10 alustab Anna Humala juhatusel tööd ka **lastekoor**. Kõik uued lauljad on teretulnud.

4. novembril kell 12.30 alustab uut hooaega kooliealiste laste **kunsti-ring**, mida juhendab Liive Koppel.

Koguduse elu nädala sees

Piiblitunnid – alates 27. septembrist kolmapäeviti kell 17.

Taize palvused – neljapäeviti 17.30

Naiskoor – alates 13. septembrist kolmapäeviti kell 18.15.

Kammerkoor – alates 5. septembrist teisipäeviti kell 18.15.

Piibliringid:

E. 4. sept kell 17.00 (Liive)

P. 10. sept kell 11.45 (Juta)

E. 11. sept kell 17.00 (Liive)

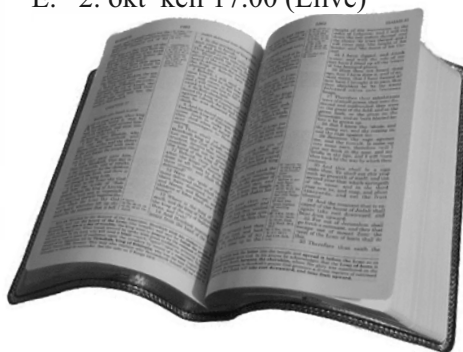
E. 18. sept kell 17.00 (Liive)

E. 25. sept kell 17.00 (Liive)

R. 29. sept kell 18.00 (Aino)

P. 1. okt kell 11.45 (Juta)

E. 2. okt kell 17.00 (Liive)

EELK noorte Piibli- ja misjonikursus

15. septembril alustab Põltsamaal uut õppeaastat Piibli- ja misjonikursus. Kokku saadakse 9 nädalavahetusel. Oodatud on noored vanuses 18-30 aastat, kel leerikool seljataga.

Osavõtusoovist palutakse teada anda: titta.hamalainen@eelk.ee

Noorteõhtud – reedeti kell 19.

Kantselei on avatud E-L 10-14, P 9-10, telefon 742 0258.

Kirik on külastajatele ja palvetajatele avatud E-R 10-17, L 10-14, P 9-12.

Liikmeannetusi (soovitav 1% aastasissetulekust) saab teha ülekandega (a/a 221005105336, saaja: EELK Tartu Pauluse kogudus) või kantseleis.

Raamatupood on avatud E-R 10-18, L 10-14 ja P 11.30-12.00.

Supiköök E-R 11-13 ja L 10-12:30.

Leerikool

Leerikool alustab tööd esmaspäeval, 25. septembril kell 18.00 kiriku tiibhoone saalis. Tunnid toimuvad esmaspäeviti kell 18.00 – 19.30. Oodatud on nii ristitud kui ristimata inimesed. Leeripüha 3. detsembril.

Pärdi päevad 2017

10. sept. kell 18 kontsert Tintinnabuli. Ühendkuningriikide vokaalansambel The Tallis Scholars, dirigent Peter Phillips. Hilinejaid saali ei lubata! Pilet 15€/10€.

Müüa klompkiivid

Graniitkiivid (samasugused nagu kiriku esisel platsil) ca 100...150 m², hind 70 eur / m². Küsida kantseleist.